

C-388/21. sz. ügy

Előzetes döntéshozatal iránti kérelem

A benyújtás napja:

2021. június 23.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Landgericht Erfurt (Németország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2021. június 17.

Felperes:

A

Alperes:

B

Landgericht Erfurt
[omissis]

Végzés

**előzetes döntéshozatal iránti kérelemnek
az Európai Unió Bírósága elé terjesztéséről**

Az

A_____
– felperes –

[omissis]

és

B_____
– alperes –

[omissis] között

a „dízelbotrányból” eredő kártérítés miatt

folyamatban lévő jogvitában a Landgericht Erfurt (erfurti regionális bíróság, Németország) nyolcadik polgári tanácsa [omissis]

[omissis]

a következőképpen határozott:

I. A bíróság az eljárást felfüggeszti.

II. A bíróság az EUMSZ 267. cikk alapján az uniós jog értelmezésére vonatkozó következő kérdéseket terjeszti az Európai Unió Bírósága elé:

1) A 2007/46/EK irányelvnek a 715/2007/EK rendelet 4., 5. és 13. cikkével összefüggésben értelmezett 18. cikke (1) bekezdésének, 26. cikke (1) bekezdésének és 46. cikkének az is célkitűzése és célja-e, hogy a gépjárművek vevőinek érdekeit és vagyonát védje? Az ilyen érdekek közé tartozik-e a jármű vevőjének ahhoz fűződő érdeke, hogy ne vásároljon olyan járművet, amely nem felel meg az uniós jogi előírásoknak, így különösen, hogy ne vásároljon olyan járművet, amely a 715/2007/EK rendelet 5. cikkének (2) bekezdése szerinti tiltott hatástalanító berendezéssel rendelkezik?

2) Megköveteli-e az Unió joga, különösen a tényleges érvényesülés elve és az európai alapvető jogok, valamint a természet saját jogai, hogy a jármű vevője a jármű gyártója által a 715/2007/EK rendelet 5. cikkének (2) bekezdése szerinti tiltott hatástalanító berendezéssel ellátott jármű forgalomba hozatala során tanúsított bármely vétkes – gondatlan vagy szándékos – magatartás esetén polgári jogi megtérítési követelést támaszthasson a jármű gyártójával szemben?

A. A tényállás és az alapeljárás

Az alapeljárás azon számos „dízelügy” közé tartozik, amelyek keretében Európa-szerte kártérítési igényeket érvényesítenek a tiltott hatástalanító berendezéssel rendelkező gépjárművek vagy motorok gyártóival szemben.

2017 júliusában a felperes egy Mercedes-Benz GLK 200 CDI típusú használt gépjárművet vásárolt egy autókereskedőtől. A gépjármű az alperestől származó, Euro 5 károsanyag-kibocsátási norma szerinti OM 651 típusú dízelmotorral rendelkezik.

Keresetével a felperes azt kéri, hogy az alperest kötelezzék 8457,47 euró megfizetésére, valamint arra, hogy a gépjármű átadásával egyidejűleg mentesítse őt 15 528,32 euró összegű hiteltartozása alól.

A járműben hőmérsékletfüggő a kipufogógáz-visszavezetés vezérlője, vagyis meghatározott külső hőmérséklet mellett csökken a kipufogógáz-visszavezetés (úgynevezett hőtartomány), aminek következtében magasabb az NO_x-kibocsátás (nitrogén-oxid-kibocsátás).

B. Az alkalmazandó német jogi rendelkezések

A jogvita eldöntése szempontjából jelentőséggel bíró német jogi rendelkezések értelmében:

A [Bürgerliches Gesetzbuch] (polgári törvénykönyv[, a továbbiakban: BGB]) 823. §-a – Kártérítési kötelezettség

(1) Aki szándékosan vagy gondatlanságból más életében, testi épségében, egészségében, szabadságában, tulajdonában vagy egyéb jogában jogellenesen sérelmet okoz, köteles megtéríteni az ennek következtében a másik személynek okozott kárt.

(2) Ugyanez a kötelezettség terhel minden olyan személyt, aki megsérti a másik személy védelmét szolgáló törvényt. Ha a törvényben foglaltak szerint a törvény vétkesen is megsérthető, a kártérítési kötelezettség kizárólag vétkesség esetén áll fenn.

A BGB 826. §-a – Jóerkölcsbe ütköző szándékos károkozás

Aki másnak jóerkölcsbe ütköző módon szándékosan kárt okoz, köteles a kárt megtéríteni.

C. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések relevanciája

Az eljáró bíróság előzetes értékelése szerint a szóban forgó jármű „hőtartománya” esetében a 715/2007/EK rendelet 3. cikkének 10. pontjával összefüggésben értelmezett 5. cikke (2) bekezdése második mondatának a) pontja értelmében vett tiltott hatástalanító berendezésről van szó. Az ilyen hatástalanító berendezés használata felveti azt a kérdést, hogy – védelmi hatás révén vagy közvetlenül – az uniós jog alapján abban az esetben is támaszthat-e polgári jogi követelést a jármű vevője, ha a jármű gyártója csupán gondatlanságból sértette meg az uniós jogot. A jelen kereset sikere e kérdés megválaszolásától függ, mivel a BGB 826. §-a értelmében vett jóerkölcsbe ütköző szándékos károkozásért való felelősség valószínűleg nem áll fenn. A Bíróság még nem döntött ebben a kérdésben. „Acte clair”-ról sincs szó.

1. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről

Az első kérdés annak megállapítására irányul, hogy az uniós jognak az is célkitűzése és szándéka-e, hogy a tiltott hatástalanító berendezéssel rendelkező

jármű vevőjét védje. A német jog ugyanis ebben az esetben főszabály szerint kártérítési igényt biztosít a BGB 823. §-ának (2) bekezdése alapján.

Az alperes jogellenes károkozáson alapuló felelőssége a BGB-nek a 2007/46/EK irányelv 18. cikkének (1) bekezdésével, 26. cikkének (1) bekezdésével, 46. cikkével és a 715/2007/EK rendelet 4., 5. és 13. cikkével összefüggésben értelmezett 823. §-ának (2) bekezdéséből eredhet. Ez azt feltételezi, hogy ezek a rendelkezések – önmagukban vagy összességükben – „jogvédelmi rendelkezésnek” tekinthetők.

A Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország) a következőket fejtette ki a jogvédelmi rendelkezés feltételeivel kapcsolatban az „emlőimplantátum-ügyben” előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelmében [omissis]:

„A Bundesgerichtshof [szövetségi legfelsőbb bíróság] állandó ítélkezési gyakorlata értelmében akkor tekintendő valamely szabály a BGB 823. §-ának (2) bekezdése értelmében vett jogvédelmi rendelkezésnek, ha célja és tartalma alapján legalább arra is szolgál, hogy valamely meghatározott jog megsértésével szemben védelemben részesítse az egyéneket vagy személyek egyes csoportjait. E szempontból nem a jogszabály hatása, hanem tartalma és célja, valamint az bír jelentőséggel, hogy a jogalkotónak a jogszabály elfogadásakor az egyének vagy személyek meghatározott csoportja számára szándékában állt-e vagy legalább másodlagosan szándékában állt-e éppen olyan jogvédelmet biztosítani, mint amelyet az állítólagos jogsértés miatt igénybe vesznek. Elegendő, hogy a szabály az egyén szóban forgó érdekeit is védelemben kívánja részesíteni, még ha elsősorban a közérdeket tartja is szem előtt. Másrészt nem szélesíthető ki parttalanul a jogvédelmi rendelkezések hatálya. Ezért nem elegendő, hogy az egyéni védelem a szabálykövetés által az arra adott válaszként objektíve elérhető; annak sokkal inkább a szabály feladatköréhez kell tartoznia. Emellett az egyéni kártérítési igény létrehozásának észszerűnek és a felelősségi szabályok teljes rendszere értelmében elfogadhatónak kell lennie, minek körében a szabályt magában foglaló teljes szabályozási összefüggés átfogó értékelése során meg kell vizsgálni, hogy a jogalkotó szándékában állhatott-e, hogy a védelemben részesített érdek megsértését összekapcsolja az azt megsértő személy jogellenes károkozási szabályok szerinti személyes felelősségével az ezáltal a károsult javára szóló valamennyi, a bizonyítási teherre vonatkozó könnyítéssel együtt.”

A jelen összefüggésben ezért felmerül a kérdés, hogy az uniós jog egészének, mindenekelőtt a 2007/46/EK irányelv 18. cikke (1) bekezdésének és 26. cikke (1) bekezdésének, valamint a 715/2007/EK rendelet 5. cikke (2) bekezdésének az-e a célja, hogy a közérdek védelmén túlmenően az egyes vevőket is védje az uniós jognak nem megfelelő, különösen a 715/2007/EK rendelet 5. cikkének (2) bekezdése szerinti tiltott hatástalanító berendezéssel rendelkező gépjárművek vásárlásával szemben.

2. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésről

Ezenkívül felmerül a kérdés, hogy a jármű vevőjének kártérítési igénye ered-e közvetlenül az uniós jogból a jogvédelmirendelkezés-jellegtől függetlenül. Emellett szólhat az uniós alapvető jogokkal és a természet saját jogaival összefüggésben értelmezett tényleges érvényesülés elve.

a) A **tényleges érvényesülés** uniós jogi **elve** megköveteli, hogy az uniós jog céljainak elérését ne hiúsítsák meg vagy tegyék rendkívül nehézé.

A jóváhagyásra és a kibocsátásokra vonatkozó uniós jogszabályok által követett célok és célkitűzések csak akkor érvényesülnek ténylegesen, ha az elkövetett jogsértéseket szankcionálják és a jövőbeli jogsértéseket megakadályozzák (lásd még a 2007/46/EK irányelv 46. cikkét). Visszatartó erejű, hatékony szankcióra van szükség a közúti közlekedés biztonságára, az egészségvédelemre és a környezetvédelemre, az energiahatékonyságra és az illetéktelen használat elleni védelemre, valamint a fogyasztóvédelemre vonatkozó célok eléréséhez. Ezt figyelembe kell venniük a nemzeti bíróságoknak (lásd: a Bíróság 2013. október 3-i ítélete, C-32/12, EU:C:2013:637).

Németországban azonban mindkettő – mind a szankcionálás, mind a megelőző hatás – megkérdőjeleződni tűnik. Azzal érvelnek, hogy Németország nem ír elő megfelelő szankciókat. A német jog nem tartalmaz az uniós jog követelményeinek megfelelő szankciós szabályokat. Nem létezik vállalati büntetőjog.

A tényleges érvényesülés elve alapján szükséges lehet tehát, hogy az ellensúlyozás érdekében a járművek gyártóinak a hatástalanító berendezéssel való ellátottsággal összefüggő minden vétkes (gondatlan vagy szándékos) magatartását azzal szankcionálják, hogy a vevő jogellenes károkozáson alapuló kártérítési igényt érvényesíthet a gyártóval szemben.

b) A tényleges érvényesülés elvéhez hasonlóan az **uniós alapvető jogok** is eredendő európai kártérítési igényt alapozhatnak meg

A jelen ügy az Alapjogi Charta – mint élő eszköz – alkalmazási körébe tartozik, vagyis a Charta köti az Európai Uniót és annak tagállamait és kötelező rájuk nézve (az Alapjogi Charta 51. cikkének (1) bekezdése). Az uniós jog – a jelen esetben a gépjármű-jóváhagyásra vonatkozó jogszabályok – alkalmazhatósága a feltétele ugyanis a Charta által biztosított alapvető jogok alkalmazhatóságának, és az előbbi az utóbbit magában foglalja (a Bíróság 2013. január 26-i ítélete, C-617/10, EU:C:2013:105, 21. pont).

Tartalmi szempontból mindenekelőtt az élethez való jog (az Alapjogi Charta 2. cikkének (1) bekezdése) és a testi és szellemi sérthetlenséghez való jog (az Alapjogi Charta 3. cikkének (1) bekezdése) – mint „ökológiai emberi jog” – bír jelentőséggel. Ezek az alapvető jogok a Charta 1. cikkében foglalt emberi méltósághoz fűződő szoros kapcsolatuk alapján közvetlen horizontális hatállyal rendelkeznek [omissis]. Ezáltal a magánszemélyek közötti polgári jogi

jogvitákban is kötelező erővel rendelkeznek (lásd: a Bíróság 2018. április 17-i ítélete, C-414/16, EU:C:2018:257, 76. és azt követő pontok). Ez különösen igaz a jelentős piaci erővel rendelkező, államhoz hasonló szereplők esetében. Ehhez jön még az Alapjogi Charta 35. cikkében szereplő egészségvédelem alapelve, a 37. cikkében szereplő környezetvédelem alapelve és a 38. cikkében szereplő fogyasztóvédelem alapelve, amelyek optimalizációs követelményeket tartalmaznak.

Mindezek az alapvető jogok és alapelvek messzemenő védelmi kötelezettségeket vonnak maguk után (lásd még: a Gerechthof Den Haag [hágai fellebbviteli bíróság, Hollandia] 2018. október 9-i 200178.245/01. sz. „Urgenda” ítélete). Végeredményben és lényegében az európai alapvető jogok érvényesüléséről és hatékony érvényesítéséről van szó. Az Alapjogi Charta 51. cikke (1) bekezdésének második mondata értelmében az Uniónak és a tagállamoknak elő kell mozdítaniuk a Chartában foglalt alapvető jogokat és elveket. E kifejezett előmozdítási kötelezettség célja az alapvető jogok átfogó megvalósítása és az alapvető jogok védelmének *optimalizálása*.

c) A dízelügyekben a **természet saját jogai** tovább fokozhatják a védelmet [omissis]. A nitrogén-oxidok nagymértékben károsítják a környezetet (lásd még: a Bíróság 2021. június 3-i ítélete, C-635/18, EU:C:2021:437; Bobek főtanácsnok 2021. június 10-i indítványa, C-177/19, EU:C:2021:476). Az erősen környezetkárosító nitrogén-oxidok megengedettnél nagyobb mértékű kibocsátása révén sérülnek a természet jogai, például az Alapjogi Charta 3. cikkéből – annak analógia útján történő alkalmazása révén – eredő személyi sérthetlenséghez való joga.

A természet ilyen jogai a Chartából és az európai szerződésekből is levezethetők, például analógia útján. A „mindenki” Charta által többször használt nyitott fogalma a természetet vagy az egyes ökoszisztémákat is magában foglalja [omissis]. Ellentmondásos lenne, ha a mesterséges intelligenciát jogalanyisággal ruháznánk fel, ahogyan azt európai szinten tervezik, az ökoszisztémákat azonban nem.

A természet konkrét jogainak a hatályos jog értelmezése és alkalmazása révén történő elismerését a környezeti kihívások *fontossága és sürgőssége* teszi szükségessé. Az európai uniós jog nyitott erre [omissis].

Mindenestre alapvető értékelési ellentmondás áll fenn: a tőke érdekei és a vagyoni érdekek évszázadok óta – jelenleg a kriptovaluták – jogilag kodifikáltak és biztosítottak [omissis], míg az ökológiai érdekeket hagyományosan elhanyagolják. A természet és a környezet önmagáért való értéke és az emberek számára jelentett értékük – amely minden emberi jog gyakorlásának elengedhetetlen feltétele – figyelmen kívül marad.

A természet jogainak elismerése egy globális tendenciának felel meg [omissis].

A déli félteke országainak – például Ecuador és Kolumbia – alkotmányai és bíróságai állítanak mércét. Így a kolumbiai alkotmánybíróság jogi személyiséget tulajdonított egy folyónak, a Rio Atrato-nak, és a kolumbiai Amazonas-vidéknek. Hasonló fejlemények figyelhetők meg számos más jogrendben is. Ez vonatkozik Új-Zélandra vagy jelenleg Svájcra és Svédországra is (lásd még: a svájci szövetségi bíróság 2020. szeptember 16-i 1C_105/2019. sz. ítélete a főemlősök alapvető jogairól).

Az uniós jogrend ezenfelül nyitott a nemzetközi hatásokra. Az Alapjogi Charta 53. cikkében foglalt dinamikus nyitottsági záradék lehetővé teszi az ismertetett globális jogalkotási irányzat követését [omissis].

A Charta emberi méltóságra vonatkozó garanciája szintén nem a természet jogainak elismerése ellen, hanem a mellett szól. Az Alapjogi Charta 1. cikkében rögzített emberi méltóságból, valamint a preambulumban megfogalmazott, az emberi közösség és a jövő nemzedékek iránt viselt felelősségből ugyanis az a követelmény ered, hogy a természet jogainak elismerése révén a jövő nemzedékek számára is lehetővé kell tenni, hogy méltóságban, szabadon és autonóm módon éljenek.

Ez nemcsak a szabadság nemzedékek közötti és időbeli biztosítását, hanem a Chartában gyökerező egyenlőség eszméjét is szolgálja. Ez megfelel a Charta egészét átható szolidaritás követelményének. Az uniós alapvető jogokból – az élethez való jogtól kezdve egészen a tulajdonhoz való jogig – és azok védelmi jellegéből következik a természet jogainak elismerésére vonatkozó kötelezettség.

Az eljáró bíróság egyebekben hivatkozik a „dízelbotránnal” kapcsolatos hasonló előzetes döntéshozatal iránti kérelmekre, például a Landgericht Ravensburg (ravensburgi regionális bíróság, Németország) kérelmére [omissis].

[omissis] [előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére való jogosultság a nemzeti jog alapján]

Az eljáró bíróság fenntartja a német igazságszolgáltatás függetlenségével kapcsolatban a 2020. június 15-i korábbi előzetes döntéshozatal iránti kérelemben (C-276/20) megfogalmazott kétségeket.

[omissis]